

Nr 16.

Utlåtande i anledning av väckt motion om ställande av vissa kronan tillhöriga båtar under kontroll av inspektionsmyndighet.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 379, vilken behandlats av andra lagutskottet, ha fröken *Elmén* och herr *Schmidt* hemställt, att riksdagen anhåller, att Kungl. Maj:t måtte förordna, att vissa kronan tillhöriga båtar underställas inspektionsmyndighet, antingen yrkesinspektionen eller fartygsinspektionen.

De i motionen åsyftade båtarna äro sådana, som användas av krigsmakten för patrullerings- och bärgningsuppgifter, för transport av personal till observationsplatser i samband med provskjutningar och för andra liknande uppgifter.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sin hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

För utrönande huruvida fartyg, när det nyttjas till sjöfart, är i sjövärdigt skick och behörigen utrustat samt så inrättat, att nödigt skydd mot olycksfall och ohälsa beredes de ombordvarande, skall tillsyn därå ske enligt *lagen den 16 oktober 1914* om tillsyn å fartyg. I fråga om fartyg, som staten äger eller nyttjar, är emellertid denna lag tillämplig endast i den mån Kungl. Maj:t särskilt förordnar därom. I enlighet härmed har Kungl. Maj:t genom förordning den 10 december 1943 föreskrivit, att nyssnämnda lag skall, med de undantag varom särskilt stadgas, vara tillämplig jämväl å sådana av staten ägda eller nyttjade fartyg, som befordra gods eller passagerare i allmän trafik.

Den i lagen stadgade tillsynen utövas av fartygsinspektionens chefsmyndighet, kommerskollegium, samt under kommerskollegiums överinseende och ledning av fartygsinspektörer och andra, som av kommerskollegium därtill förordnas.

Undantaget för kronans fartyg från tillsyn enligt nämnda lag, omfattade enligt lagens ursprungliga lydelse endast fartyg, som *tillhörde* svenska staten. Beträffande statens fartyg yttrade föredragande departementschefen i propositionen med förslag till lag om tillsyn av fartyg (proposition nr 121 till 1914 års senare lagtima riksdag), att han fann det uppenbart, *Bihang till riksdagens protokoll 1953. 9 saml. 2 avd. Nr 16.*

att örlogsflottans fartyg borde undantagas från kontroll enligt lagen, och att det jämväl beträffande övriga statens fartyg syntes böra ankomma på Konungen att bestämma i vad mån de skulle underkastas tillsyn. Genom lag den 10 december 1943 utsträcktes undantaget till att omfatta även fartyg, som staten innehade med nyttjanderätt. Lagändringen tillkom efter en framställning från kommerskollegium, att fartyg, som krigsmakten efter rekvisition innehade med nyttjanderätt, måtte, i den omfattning, som är stadgad för statsverket tillhörigt fartyg, undantagas från tillsyn enligt tillsynslagen. Den till grund för lagen liggande propositionen, 1943 nr 359, behandlades av första lagutskottet i dess utlåtande 1943 nr 50. Utskottet fann icke anledning till erinran mot propositionens förslag.

Över motionen ha yttranden avgivits av marinförvaltningen, flygförvaltningen, arbetarskyddsstyrelsen, kommerskollegium och Landsorganisationen i Sverige.

Marinförvaltningen vitsordar behovet av kontrollerande myndighet för ifrågavarande slag av båtar men anser att beträffande marinens båtar marinförvaltningen tillsammans med underlydande myndigheter liksom hittills bör utöva den erforderliga kontrollen av sjövärdighet, driftsäkerhet, utrustning och underhåll. De marina myndigheterna äro nämligen enligt marinförvaltningens uppfattning de härför mest kompetenta, då det här gäller båtar avsedda för vissa speciella marina uppdrag.

Flygförvaltningen ifrågasätter nödvändigheten att underställa ifrågavarande båtar civil inspektionsmyndighet, emedan båtarna redan nu inspekteras av fullt kvalificerad personal från flygvapnet och marinen. Om emellertid marinen, som har avsevärt flera dylika båtar än flygvapnet, anser att dessa båtar böra underställas civil inspektionsmyndighet, vill flygförvaltningen icke motsätta sig att så sker även för flygvapnet.

Arbetarskyddsstyrelsen finner det vara angeläget, att ifrågavarande och för liknande ändamål använda båtar — för utrönande av deras sjösäkerhet och till beredande av erforderligt skydd mot olycksfall eller ohälsa för de ombordvarande — äro underkastade tillsyn av sakkunnig myndighet. Då för denna tillsyn erforderlig kännedom och erfarenhet om säkerhetsbestämmelsernas för fartyg innehåll och tillämpning icke finnas hos arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektionen, anser styrelsen, att tillsynen bör ankomma på förslagsvis kommerskollegium (fartygsinspektionen) eller marinförvaltningen. Förordnande härom bör enligt styrelsens mening utfärdas, vilket synes kunna ske jämlikt 1 § lagen om tillsyn å fartyg.

Kommerskollegium framhåller till en början, att av de i motionen nämnda tillsynsmyndigheterna — yrkesinspektionen och fartygsinspektionen — endast fartygsinspektionen torde kunna komma i fråga för den åsyftade kontrollverksamheten. Frågan är därför, huruvida de ifrågakommande båtarna skola underställas fartygsinspektionen eller ej. Kommerskollegium fortsätter:

»Skall det, för att tillåta civila arbetstagare att medfölja krigsmakten tillhörigt eller av densamma nyttjat fartyg, vara nödvändigt att först hava låtit fartygsinspektionen kontrollera fartygets säkerhetsförhållanden, måste detta leda till ett ganska omständligt förfarande med anmälning till fartygsinspektionen, så snart fråga kan bliva om civila arbetstagares ombordtagande å dylikt fartyg. Vidare skulle den tudelning av tillsynen över fartyget, som skulle komma till stånd genom att fartygsinspektionen finge hand om säkerhetsfrågor och de militära myndigheterna om andra frågor rörande fartyget, säkerligen leda till mycket besvärande konsekvenser och göra det hela synnerligen tungrott. Säkerhetsfrågorna och andra fartygets konstruktion och utrustning berörande frågor äro nämligen så sammanvävda, att de svårigen kunna handhas fristående från varandra.

För samtliga dessa frågor behandling bör krigsmakten kunna finna sakkunskap inom sin egen organisation. Hos marinförvaltningen är ju dylik sakkunskap företrädd i väsentlig omfattning. Denna sakkunskap bör vid det samordnande av olika försvarsorgan, på vilket försvarsorganisationen bygger, och den gemensamma ledning inom försvaret, som förefinnes, kunna stå till förfogande ej blott för marinen utan även för de övriga försvarsgrenarna.

Motionärerna anse det egendomligt, att i ett av dem åberopat aktuellt fall arbetstagare falla under arbetarskyddslagen och under yrkesinspektionens tillsyn vid arbete i verkstäder på land, men att motsvarande förhållande icke råder vid arbete ombord å fartyg. Detta torde få ses i belysning av den omständigheten, att skyddsåtgärder i verkstäderna taga i det stora hela direkt sikte på arbetstagarna och det av dem därstädes förrättade arbetet, men att det personliga skyddet å fartygen väsentligen sammanfaller med skyddet av själva det ifrågakommande fartyget och är avsett att komma samtliga ombordvarande till godo, oberoende av om de såsom arbetstagare förrätta arbete å fartyget eller ej.

Slutligen må beaktas, att det år 1943, alltså under sista världskriget, befanns påkallat att så till vida utvidga det för kronans fartyg medgivna undantaget från sjöfartssäkerhetsföreskrifterna och från den av fartygsinspektionen utövade tillsynen över deras efterlevnad, att undantaget, som dittills endast avsett kronan tillhöriga fartyg, sedan dess kommit att avse även av kronan nyttjade fartyg. Den ändring (SFS 1943 nr 836), som detta påkallade i tillsynslagen, tillkom under medverkan av riksdagen. Att utvidgningen föranleddes av fartyg, som rekvirerades med nyttjanderätt för krigsmakten eller förhyrdes för densamma, bestyrker i sin mån behovet för krigsmaktens del av att den nuvarande undantagsställningen för kronans fartyg lämnas obeskuren.

På ovan anförda skäl anser kollegium, att den i motionen åsyftade åtgärden icke bör komma till stånd. Det kan dock möjligen vara lämpligt, att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller, att de åtgärder vidtagas, som må erfordras för säkerställande av att marinförvaltningens sakkunskap i här omhandlade avseende blir tillgänglig ej blott för marinen utan även för andra försvarsgrenar.»

Landsorganisationen i Sverige tillstyrker motionärernas förslag, att i motionen berörda båtar underställas inspektionsmyndighet. Landsorganisationen hänvisar därvid till ett från Försvarsverkens civila personals förbund inhämtat yttrande, i vilket förbundet ansluter sig till förslaget att underställa berörda båtar inspektionsmyndighet.

Utskottet.

Krigsmaktens fartyg äro, liksom av kronan ägda eller nyttjade fartyg i allmänhet, undantagna från fartygsinspektionens tillsyn, därest de ej i allmän trafik befordra gods eller passagerare, och det tillkommer vederbörande myndighet att svara för att de äro i sjövärdigt skick samt erbjuda nödigt skydd mot olycksfall och ohälsa för de ombordvarande. Motionärerna föreslå, att båtar, som av krigsmakten användas för patrullerings- och bärgningsuppgifter, för transport av personal till observationsplatser i samband med provskjutningar och för liknande uppgifter, skola underställas inspektionsmyndighet.

Det är enligt utskottets uppfattning angeläget såväl att ifrågavarande båtar kontrolleras av sakkunnig myndighet som att inspektionsverksamheten samordnas, så att erfarenheter från ett område komma jämväl ett annat till godo. Såsom kommerskollegium i remissyttrande över motionen framhåller, skulle emellertid den tudelning av tillsynen, som skulle komma till stånd genom att civil myndighet finge handlägga säkerhetsfrågor och de militära myndigheterna andra frågor rörande fartyget, leda till ett omständligt förfarande och även i övrigt föranleda besvärande konsekvenser. Tillsynen torde därför böra ske genom anlitande av sakkunskapen inom krigsmaktens organisation. Vad kommerskollegium i remissyttrandet anfört om att den inom marinen befintliga sakkunskapen bör kunna ställas till förfogande även för andra försvarsgrenar synes utskottet vara värt beaktande.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion, II: 379, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att de åtgärder vidtagas, som må erfordras för att säkerställa att marinförvaltningens sakkunskap i nu behandlade avseenden blir tillgänglig icke blott för marinen utan även för andra försvarsgrenar.

Stockholm den 26 mars 1953.

På andra lagutskottets vägnar:

EDVIN JACOBSSON.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman*, Sten, Nils Elowsson, Wistrand*, Nerman, Bengtson, Weiland och Nils Theodor Larsson;

från andra kammaren: fruar Johansson i Norrköping*, Västberg*, Sandström*, herrar Carlsson i Bakeröd, Andersson i Alfredshem*, fröken Höjer, herr Svensson i Göteborg och fru Ewerlöf*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.